

Uppföljning av Aktionsplan 2010 – För en ökad ekologisk konsumtion och produktion

Informationsbrev nr 7 den 15 december 2010

Inledning

I detta brev redovisas utvecklingen inom den ekologiska marknaden och primärproduktionen samt hur arbetet med en ny ekostrategi för Sverige går vidare. I nästa informationsbrev kommer en slutredovisning av uppföljningen av Aktionsplan 2010.

Aktionsplan 2010 – För en ökad ekologisk konsumtion och produktion

Ekologiskt Forum vid Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien ledde år 2007 arbetet med att ta fram en aktionsplan för att uppnå de mål som specificerades i regeringens skrivelse ”Ekologisk produktion och konsumtion – Mål och inriktning till 2010” (2005/06:88) dvs. den certifierade ekologiska odlingen bör vid utgången av 2010 minst uppgå till 20 % av landets jordbruksmark och 25 % av den offentliga konsumtionen av livsmedel bör utgöra ekologiska livsmedel 2010. Målgrupp för aktionsplanen är alla aktörer i livsmedelskedjan och berörda myndigheter.

Aktionsplanen skall ses som ett vägledande handlingsprogram, som utarbetats av aktörerna på marknaden. Planens förslag utgår i huvudsak från målen för ekologisk konsumtion och produktion samt från konsumentperspektivet. I aktionsplanen föreslås ett antal nya åtgärder och vissa förändringar i redan beslutade aktiviteter. Därtill ska de åtgärder som redan pågår räknas in och värdesättas.

Ekologiskt Forum har fått uppdraget av Jordbruksdepartementet via Jordbruksverket att arbeta med uppföljning och aktiviteter för att nå målen med en ökad ekologisk produktion och konsumtion i Aktionsplan 2010.

Marknadens utveckling

Fortsatt ökad försäljning av ekologiska livsmedel enligt SCB

Totalt såldes livsmedel och drycker inom detaljhandeln för 217 miljarder kronor under år 2009 och ökade därmed 11 miljarder kronor jämfört med 2008. Det innebär en uppgång med 5,5 procent och beror både på att priserna steg (2,9 %) och att volymen sålda livsmedel och drycker ökade (2,5 %).

Av all försäljning av livsmedel och alkoholfria drycker i Sverige utgör ekologiska varor 4,0 procent. Det är en ökning med 16 procent jämfört med år 2008. Andelen ekologisk försäljning är störst inom produktgruppen mjölk, ost och ägg. Nästan 8 procent av försäljningen inom denna grupp är certifierade ekologiska varor.

Ekologiskt Forum - en mötesplats för utveckling av hållbar ekologisk produktion och konsumtion. Ekologiskt Forum är 2008 – 2010 ett oberoende projekt vid Kungliga Skogs- och Lantbruksakademiens allmänna avdelning. www.ksla.se.

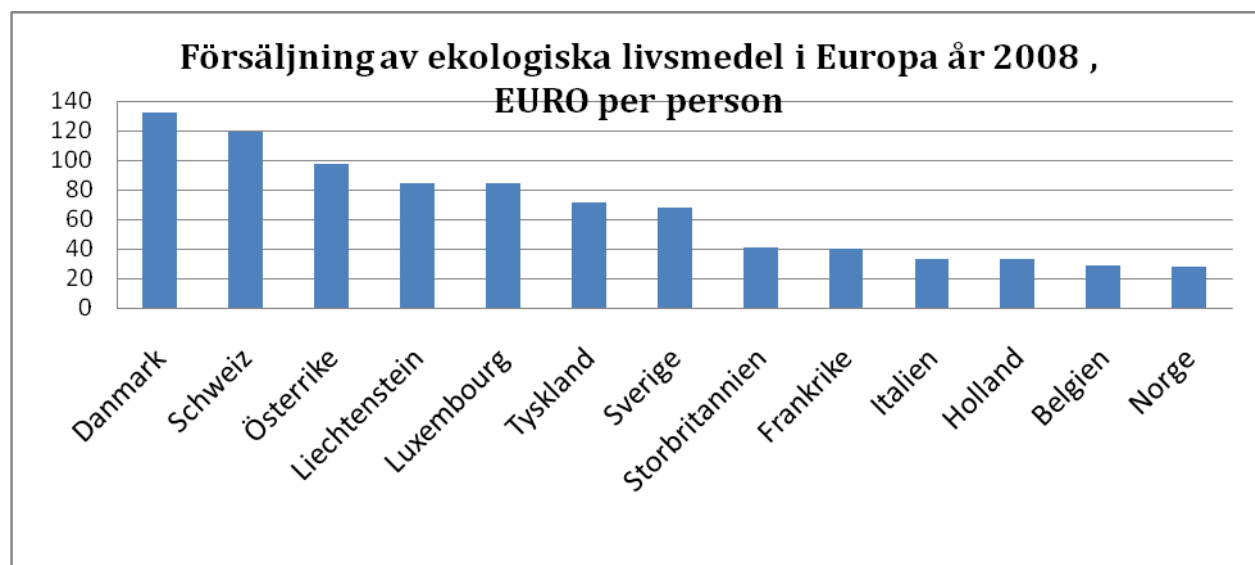
Tabell 1. Försäljning av ekologiska livsmedel och alkoholfria drycker inom detaljhandeln år 2009, andel av total försäljning i Sverige, SCB HA 24 SM 1001.

Varugrupp	Andel ekologisk försäljning (%)	Andel ekologiska produkter
Livsmedel och alkoholfria drycker	4,0	3,2
Livsmedel	4,0	3,1
Bröd och övriga spannmålsprodukter	2,4	2,9
Kött	1,5	2,2
Fisk	4,0	1,2
Mjölk, ost och ägg	7,8	4,4
Oljor och fetter	3,9	7,0
Frukt	5,7	8,7
Grönsaker	5,9	10,1
Socket, sylt, honung, choklad och konfektyr	1,3	2,9
Övriga livsmedel	3,8	4,9
Alkoholfria drycker	3,9	3,4
Kaffe, te och chokladdryck	7,2	8,3

En utförlig redovisning av undersökningen publiceras i Livsmedelsförsäljningsstatistik 2009, Livsmedelsförsäljningen inom detaljhandeln, HA 24 SM 1001, som nu finns på SCB:s webbplats www.scb.se.

Världsmarknaden

En uppåtgående trend visas för ekologiska livsmedel såväl som för ekologiskt certifierade textilier och kosmetika på världsmarknaden. Den ekonomiska krisen på världens finansmarknader medförde att ökningstakten minskade under 2008 och 2009 på flera marknader. Under oktober 2010 redovisade BioFach från Nürnberg i en marknadsrapport att marknaden för ekologiska produkter skjuter fart på nytt. De värdemässigt största marknaderna finns i USA, Tyskland, Storbritannien och Frankrike. I Österrike och Tyskland rapporteras nu om kraftigt ökad försäljning under årets första 4 månader jämfört med året innan. Det finns tecken som tyder på ökad försäljning även i Sverige. Konsumtionen av ekologiska livsmedel per person är störst inom Europa.

Diagram 1 ovan visar att de danska konsumenterna är ledande när det gäller konsumtion av ekologisk mat. Efter Diana Schaack, 20/2 2010, Organic area and sales in Europe 2008, BioFach, Nurnberg.

Ekologiskt Forum - en mötesplats för utveckling av hållbar ekologisk produktion och konsumtion. Ekologiskt Forum är 2008 – 2010 ett oberoende projekt vid Kungliga Skogs- och Lantbruksakademiens allmänna avdelning. www.ksla.se.

Ekologisk produktion i Sverige

Den totala arealen jordbruksmark, som är certifierad som ekologisk eller är under omläggning till ekologisk produktion, uppgick 2009 till 385 200 hektar, eller 12,5 procent av den totala arealen. Totalt omfattade den ekologiskt brukade jordbruksmarken 295 500 hektar åkermark och 89 700 hektar betesmark. Jämfört med 2008 har arealen ökat med 14,5 procent.

Västra Götalands län är det län som har de största arealerna ekologisk odling. Länet hade år 2009 23 procent av den ekologiska odlingen i Sverige samtidigt som länets totala areal jordbruksmark, ekologiskt och konventionellt odlad, uppgick till 17 procent av Sveriges totala jordbruksmark. I statistikrapporten 2010:6 från Jordbruksverket "Ekologisk växtodling 2009" redovisas vidare att Värmland och Jämtlands län är de som hade störst andel omlagd jordbruksmark 2009, drygt 14 procent. Värmlands och Jämtlands län hade även de högsta andelarna mark under omläggning till ekologisk produktion.

Den ekologiska odlingen dominerades av slätter- och betesvall som odlades på 58 procent av åkerarealen. För den totala åkermarken, ekologisk och konventionell, var motsvarande andel 42 procent. Spannmål odlades på 27 procent av den ekologiskt certifierade åkermarken, jämfört med 40 procent för den totala åkermarken. Redovisningen avser all areal som följer EU:s regler för ekologisk produktion, inklusive KRAV:s och Demeters regler. Statistiken baseras på uppgifter från kontrollorganen, SMAK, Aranea Certifiering och HS Certifiering.

Aktuellt

Miljöstyrningsrådet

Miljöstyrningsrådet har anmält intresse av att samarbeta närmare Ekologiskt Forum och de aktörer som arbetar för att uppnå nationella målsättningar för ekologisk mat. AB Svenska Miljöstyrningsrådet ägs gemensamt av staten, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och Svenskt Näringsliv och har till uppgift att förvalta och utveckla system för hållbar offentlig och i övrig professionell upphandling.

Miljöstyrningsrådets uppdrag är enligt regeringsförklaringen 2006 att nyttja miljöutmaningarna som en ekonomisk hävstång. Miljöanpassad offentlig upphandling är ett marknadsbaserat och kraftfullt verktyg i arbetet med att styra samhället mot en långsiktigt hållbar konsumtion och därmed produktion. Miljöstyrningsrådet har varit en av aktörerna för genomförandet av regeringens handlingsplan för miljöanpassad upphandling 2007-2009. I arbetet ingick information och utbildningsinsatser och ett utvecklat arbete med uppdatering och utveckling av Miljöstyrningsrådets upphandlingskriterier, http://www.msr.se/sv/om_oss/. Nu väntar rådet på skrivningar för verksamheten i en ny handlingsplan 2011-2013.

Miljöstyrningsrådet har ytterligare ett uppdrag för den offentliga maten inom Sverige – det nya matlandet. Varje dag serveras det tre miljoner måltider inom offentlig sektor. Att påverka hur och vad som upphandlas har stor betydelse för såväl medborgarna som miljön och djuren. På hemsidan <http://www.msr.se/sv/Livsmedel> finns information om och verktyg för beslutsfattande, som ger livsmedel och måltider med begränsad miljöpåverkan, god djurhänsyn samt näringsriktig och välsmakande mat till barn och gamla. Här finns länk till kriterier som gör det möjligt att upphandla och därmed kunna beställa ekologiska produkter.

Ekologiskt Forum - en mötesplats för utveckling av hållbar ekologisk produktion och konsumtion. Ekologiskt Forum är 2008 – 2010 ett oberoende projekt vid Kungliga Skogs- och Lantbruksakademiens allmänna avdelning. www.ksla.se.

Miljö- och jordbruksutskottets uppföljning om ekologiskt jordbruk

Ekologiskt Forum har tagit fram ett förslag till strategi för utveckling av ekologisk konsumtion och produktion för åren 2011-2013, se rubriken Ekologiskt Forum på www.ksla.se. I denna strategi föreslås att målen för perioden fram till år 2010 kvarstår. Därtil anges att komplettering bör göras med ett konsumtionsmål för den privata konsumtionen och handeln samt att antalet lantbrukare som ställt om hela eller delar av sin areal fördubblas, allt jämfört med år 2009.

Till stor del sammanfaller Miljö- och Jordbruksutskottets skrivning i sin rapport ”Uppföljning av ekologisk produktion och offentlig konsumtion” med strategiförslaget från Ekologiskt Forum. Nedan redovisas den sammanfattning av bedömningar som utvärderingsgruppen från utskottet har kommit fram till.

De mål som finns för ekologisk produktion av mjölk och ägg samt nöt-, gris- och fågelkött kommer att nås. Däremot nås inte målet för certifierad ekologisk jordbruksmark liksom målet för den offentliga livsmedelskonsumtionen.

- Frågan om att införa nya mål bör analyseras vidare, vad gäller koppling till landsbygdsprogrammet 2014–2020 och miljömålssystemet. I väntan på en sådan analys bör nuvarande mål kvarstå.
- Det är viktigt att fortsätta arbetet med att göra regelverket för ekologisk produktion enkelt och tydligt.
- Utformningen av miljöersättningen till ekologisk produktion bör även fortsättningsvis justeras utifrån utvärderingsresultat. Samtidigt är det viktigt att de ekologiska lantbrukarna får framförhållning vid villkorsförändringar.
- Staten bör fortsätta att satsa på kunskapsutveckling inom ekologisk produktion. Framsteg inom ekologisk produktion kan bidra till hållbarhetsarbetet inom konventionell produktion.
- Den verksamhet som bedrivs för att sprida kunskap om upphandling och användning av ekologiska livsmedel inom offentlig sektor bör fortsätta. Det är positivt att transportbehov, klimatpåverkan och säsonganpassning täcks in i arbetet.

Rapporten från Miljö- och Jordbruksutskottet har tagits fram med underlag från Riksdagens Utredningstjänst och ger en mycket bra lägesbeskrivning som utgångspunkt för fortsatta analyser och diskussioner.

I Ekologiskt Forums strategi anges att det fordras ett starkt fokus på hållbarhet inom i alla led i livsmedelskedjan för att forma en vision och strategi på lång sikt. I analysarbetet i innevarande aktionsplan framgår att skapandet av tydliga mervärden är en mycket viktig framgångsfaktor. Detta ställer höga krav på inriktning och kvalitet av forskning och utvecklingsarbete såväl som det konkreta arbetet i produktionskedjan.

Mot bakgrund av detta föreslår Ekologiskt Forum att Sverige under perioden 2011-2012 genomför en analys av och tar fram förslag för bland annat:

- Hur ekologiskt lantbruk kan integreras i den befintliga politiken och program
- Hur ekologiskt lantbruk kan göras mer framträdande inom EU: s jordbrukspolitik
- Hur arbetet för en ökad konsumtion av ekologiska livsmedel ska bedrivas kopplat till produktion av svenska ekologiska råvaror
- Hur regelverket kan stödja utvecklingen
- Hur forskningen bäst kan organiseras för att stödja utvecklingen

✚ samt vilka nya mål som bör sättas upp för perioden från 2014 och framåt.

Ekologiskt Forum - en mötesplats för utveckling av hållbar ekologisk produktion och konsumtion. Ekologiskt Forum är 2008 – 2010 ett oberoende projekt vid Kungliga Skogs- och Lantbruksakademiens allmänna avdelning. www.ksla.se.

Aktuella seminarier

Ekowebbs marknadsseminarium i Skara den 1 februari 2011. Se www.ekoweb.nu.

Ekologiskt lantbruk greppar kvävet – Hur ska vi producera och samtidigt minska övergödning och klimatpåverkan? Uppskjutet till vecka 9 2011 i Skåne. Se under rubriken Ekologiskt Forum på www.ksla.se.

Med vänlig hälsning
Anders Heimer
Projektledare

Ekologiskt Forum - en mötesplats för utveckling av hållbar ekologisk produktion och konsumtion. Ekologiskt Forum är 2008 – 2010 ett oberoende projekt vid Kungliga Skogs- och Lantbruksakademiens allmänna avdelning. www.ksla.se.